

Scurte considerații cu privire la interpretarea art. 50 alin. 3 din Legea nr. 136/1995 privind asigurările și reasigurările în România

Dan Manea*,
judecător, Tribunalul București

Rezumat:

Articolul tratează cazul în care soțul (soția) sau persoanele ce se aflau în întreținerea conducătorului vehiculului asigurat, și care nu se aflau în autovehicul sau în afara acestuia la momentul accidentului (deci nu au fost implicate în accident), formulează o acțiune civilă împotriva asigurătorului RCA, în temeiul art. 50 alin. 3 din Legea nr. 136/1995, prin care solicită obligarea acestuia la plata unor sume de bani, reprezentând despăgubiri pentru daune materiale și morale. Această acțiune urmează a fi respinsă ca neîntemeiată, întrucât asiguratul - persoana responsabilă de accident - nu a săvârșit nicio faptă ilicită față de aceste persoane, faptă ilicită care să fi cauzat acestora vreun prejudiciu și care să fi putut atrage răspunderea acestuia și - implicit - răspunderea asigurătorului RCA.

Abstract:

This paper aims to analyze the case when the spouse and those who were dependent on the insured driver, and who were not in the car or outside it the time of the accident (that were not involved in the accident), file a lawsuit against the RCA insurer pursuant to art. 50 para. 3 of Law no. 136/1995, requesting to be paid sums of money in compensation for material and moral damages. This action must be dismissed as unfounded, as the person responsible for the accident has not committed any illegal act against these persons, any unlawful act which should have caused them any harm and that it could incur his liability and - implicitly - the liability of the RCA insurer.

Keywords: tort liability, liability insurance, Law no. 136/1995

I poteza care ne-a determinat să abordăm tema ce face obiectul prezentului articol este următoarea:

În urma unui accident dintre două autovehicule, conducătorul auto vinovat de acesta decedează, în autovehiculul condus de acesta neaflându-se altă persoană în afara sa.

Având în vedere decesul persoanei vinovate de accident, procurorul dispune neînceperea urmăririi penale.

Pe de altă parte, pentru autovehiculul condus de persoana vinovată se încheiase un contract de asigurare obligatorie de răspundere civilă pentru prejudicii produse prin accidente de

E-mail contact profesional: danut.manea@gmail.com.

vehicule, contract valabil la data accidentului.

Ca urmare a accidentului, soțul (soția) sau persoanele care se aflau în întreținerea conducătorului vehiculului asigurat și nu se aflau în autovehicul sau în afara acestuia, la momentul accidentului, formulează o acțiune civilă împotriva asiguratorului RCA, prin care solicită obligarea acestuia la plata unor sume de bani, reprezentând despăgubiri pentru daune materiale și morale.

Aceste persoane își întemeiază cererea de chemare în judecată pe prevederile art. 50 alin. 3 din Legea nr. 136/1995 privind asigurările și reasigurările în România²⁸³.

Potrivit acestui text legal, „se acordă despăgubiri și în cazul în care persoanele care formulează pretenții de despăgubiri sunt soțul (soția) sau persoane care se află în întreținerea proprietarului ori conducătorului vehiculului asigurat, răspunzător de producerea accidentului”.

La o primă lectură a acestui text legal se poate considera că aceste persoane, aflate în ipoteza expusă mai sus, sunt îndreptățite să solicite despăgubiri.

Cu toate acestea, apreciem că o asemenea acțiune ar trebui respinsă ca neîntemeiată. În continuare vom expune câteva argumente în favoarea soluției pe care o susținem.

Practica judiciară nu este unitară în ceea ce privește soluția care trebuie dată în asemenea cazuri.

Astfel, unele instanțe au acordat despăgubiri și soției sau persoanelor aflate în întreținerea conducătorului

vehiculului asigurat, răspunzător de producerea accidentului²⁸⁴.

Într-un astfel de caz, instanța a considerat că „nu pot fi reținute susținerile pârâtei cu privire la neacordarea de despăgubiri rudelor persoanei vinovate de producerea accidentului, față de dispozițiile art. 50 alin. 3 din Legea nr. 136/1995 conform căruia se acordă despăgubiri și în cazul în care persoanele care formulează pretenții de despăgubiri sunt soțul (soția) sau persoane care se află în întreținerea proprietarului ori conducătorului vehiculului asigurat, răspunzător de producerea accidentului. Art. 26 din Norma nr. 20/2008²⁸⁵ invocată de pârâtă prevede obligația pârâtei de a răspunde; cazurile în care asiguratorul nu răspunde sunt cele prevăzute la art. 27, iar în cuprinsul acestuia nu se regăsește și cazul invocat de pârâtă”.

În alte cazuri²⁸⁶, nu s-au acordat despăgubiri și soției sau persoanelor aflate în întreținerea conducătorului vehiculului asigurat, răspunzător de producerea accidentului.

Instanța a avut în vedere prevederile art. 50 alin. 2 și 3 din Legea nr. 136/1995 și prevederile art. 26 alin. 2 pct. 4 din Ordinul nr. 21/2009 al CSA, potrivit cărora, indiferent de locul în care s-a produs accidentul, pe drumuri publice, pe drumuri care nu sunt deschise circulației publice, în incinte și în orice alte locuri, atât în timpul deplasării, cât și în timpul staționării autovehiculului asigurat, asiguratorul RCA acordă despăgubiri până la limita de despăgubire prevăzută în polița de asigurare RCA pentru cazul

²⁸³ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 303 din 30.12.1995.

²⁸⁴ În acest sens este Sentința comercială nr. 8358/22.06.2011 a Tribunalului București – Secția a VI-a Comercială (în prezent Secția a VI-a Civilă), definitivă și irevocabilă, nepublicată.

²⁸⁵ De fapt este vorba de Norma din 07.11.2008 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru prejudicii produse prin accidente de vehicule,

aprobată prin Ordinul Președintelui *Comisiei de Supraveghere a Asigurărilor nr. 20/2008*, publicat în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 762 din 11.11.2008.

²⁸⁶ A se vedea în acest sens sentința civilă nr. 3538/20.03.2012 a Tribunalului București – Secția a VI-a Civilă, definitivă, nepublicată; sentința civilă nr. 12317/24.09.2012 a Tribunalului București – Secția a VI-a Civilă, nedefinitivă, nepublicată.

în care persoanele care solicită despăgubiri pentru vătămări corporale sunt membrii familiei asiguratului, conducătorului auto sau ai oricărei persoane a cărei răspundere civilă este angajată într-un accident de vehicul. Rezultă că membrii familiei conducătorului auto vinovat de producerea accidentului pot solicita despăgubiri numai în situația în care aceste persoane suferă în urma accidentului vătămări corporale. În speță, reclamantul nu s-a aflat în autoturismul implicat în accident și nu au suferit vătămări corporale. Ca atare, instanța a reținut că reclamantul din cauză nu are calitate procesuală activă.

Revenind, deși soțul (soția) și persoanele care se află în întreținerea proprietarului ori conducătorului vehiculului asigurat formulează cererea de chemare în judecată întemeind-o numai pe acest text de lege, considerăm că acesta trebuie interpretat sistematic, prin raportare la întreg conținutul art. 50 din Legea nr. 136/1995, așa cum a procedat instanța în ultimul exemplu arătat mai sus.

De asemenea, apreciem că trebuie avută în vedere și natura juridică a asigurării obligatorii de răspundere civilă pentru prejudicii produse prin accidente de vehicule.

Cu privire la interpretarea sistematică a art. 50 alin. 3 din Legea nr. 136/1997, reținem următoarele:

Potrivit art. 48 alin. 1 din același act normativ, persoanele fizice sau juridice care au în proprietate vehicule supuse înmatriculării/înregistrării în România, precum și tramvaie au obligația să se asigure pentru cazurile de răspundere civilă ca urmare a pagubelor produse prin accidente de vehicule în limitele teritoriale de acoperire și să mențină valabilitatea contractului de asigurare prin plata primelor de asigurare, precum și să aplice pe parbrizul vehiculului sau în alt loc vizibil din exterior vigneta.

De asemenea, potrivit art. 49, asiguratorul acordă despăgubiri, în baza con-

Suferința pentru decesul soțului nu constituie „riscul asigurat” în sensul Legii nr. 136/1995, în condițiile în care acesta este vinovat de producerea accidentului.

tractului de asigurare, pentru prejudiciile de care asigurații răspund față de terțe persoane păgubite prin accidente de vehicule, precum și tramvaie și pentru cheltuielile făcute de asigurați în procesul civil, în conformitate cu: a) legislația în vigoare din statul pe teritoriul căruia s-a produs accidentul de vehicul și cu cel mai mare nivel de despăgubire dintre cel prevăzut în legislația respectivă și cel prevăzut în contractul de asigurare; b) legislația românească în vigoare, în cazul în care persoanele păgubite sunt cetățeni ai statelor membre ale Uniunii Europene, în timpul unei călătorii ce leagă direct două teritorii în care este valabil tratatul de instituire a Comunității Economice Europene, dacă nu există birou național pe teritoriul traversat în care s-a produs accidentul.

Pe de altă parte, conform dispozițiilor alin. 1 – 4 ale acestui articol, despăgubirile se acordă pentru sumele pe care asiguratul este obligat să le plătească cu titlu de dezdăunare și cheltuielile de judecată persoanelor păgubite prin vătămare corporală sau deces, precum și prin avarierea ori distrugerea de bunuri. În caz de vătămare corporală sau deces, despăgubirile se acordă atât pentru persoanele aflate în afara vehiculului care a produs accidentul, cât și pentru persoanele aflate în acel vehicul, cu excepția conducătorului vehiculului respectiv. Se acordă despăgubiri și în cazul în care persoanele care formulează pretenții de despăgubiri sunt soțul (soția) sau persoane care se

află în întreținerea proprietarului ori conducătorului vehiculului asigurat, răspunzător de producerea accidentului. Pentru avarierea sau distrugerea bunurilor, despăgubirile se acordă pentru bunurile aflate în afara vehiculului care a produs accidentul, iar pentru bunurile aflate în acel vehicul, numai dacă acestea nu erau transportate în baza unui raport contractual existent cu proprietarul sau cu utilizatorul vehiculului respectiv, precum și dacă nu aparțineau proprietarului, utilizatorului ori conducătorului vehiculului răspunzător de producerea accidentului.

Interpretând sistematic prevederile citate mai sus, considerăm că alin. 1 al art. 50 (“Despăgubirile se acordă pentru sumele pe care asiguratul este obligat să le plătească cu titlu de dezdăunare și cheltuielile de judecată persoanelor păgubite prin vătămare corporală sau deces, precum și prin avarierea ori distrugerea de bunuri.”) constituie ipoteza generală, care este detaliată (clarificată) în prevederile alin. 2 – 4 ale articolului.

Astfel, alin. 2 și 3 (“În caz de vătămare corporală sau deces, despăgubirile se acordă atât pentru persoanele aflate în afara vehiculului care a produs accidentul, cât și pentru persoanele aflate în acel vehicul, cu excepția conducătorului vehiculului respectiv. Se acordă despăgubiri și în cazul în care persoanele care formulează pretenții de despăgubiri sunt soțul (soția) sau persoane care se află în întreținerea proprietarului ori conducătorului vehiculului asigurat, răspunzător de producerea accidentului.”) prevăd situațiile în care se pot acorda despăgubiri în caz de vătămare corporală sau deces.

Alin. 4 (“Pentru avarierea sau distrugerea bunurilor, despăgubirile se acordă pentru bunurile aflate în afara vehiculului care a produs accidentul, iar pentru bunurile aflate în acel vehicul, numai dacă acestea nu erau transportate în baza unui raport contractual existent cu proprietarul sau cu utilizatorul vehiculului respectiv,

precum și dacă nu aparțineau proprietarului, utilizatorului ori conducătorului vehiculului răspunzător de producerea accidentului.”) are în vedere condițiile în care se pot acorda despăgubiri pentru avarierea sau distrugerea bunurilor.

Revenind la prevederile art. 50 alin. 2 și 3, apreciem că acestea trebuie interpretate sistematic, ipoteza de la alin. 3 fiind numai una specială a alin. 2. Mai mult, alin. 3 nu face decât să arate că se acordă despăgubiri și rudelor sau persoanelor aflate într-o anumită relație cu persoana vinovată, aceștia înfățișând un drept la reparație propriu.

Interpretând astfel aceste texte legale, se pot acorda despăgubiri soțului (soției) sau persoanelor care se află în întreținerea proprietarului ori conducătorului vehiculului asigurat, răspunzător de producerea accidentului, numai dacă acestea au fost vătămate corporal sau au decedat în accidentul respectiv, aflându-se – deci – în afara vehiculului care a produs accidentul sau în acel vehicul.

Mai mult, ar fi contrar spiritului textului legal ca soțul (soția) sau persoanele care se află în întreținerea proprietarului ori conducătorului vehiculului asigurat, răspunzător de producerea accidentului, să fie despăgubite dacă nu au fost accidentate, întrucât dacă persoana responsabilă de accident ar trăi, aceste persoane nu ar fi despăgubite în niciun fel de către asiguratorul RCA.

În ceea ce privește natura juridică a asigurării obligatorii de răspundere civilă pentru prejudicii produse prin accidente de vehicule, potrivit art. 49 alin. 1 din Legea nr. 136/1995, asiguratorul acordă despăgubiri, în baza contractului de asigurare, **pentru prejudiciile de care asigurații răspund față de terțe persoane păgubite prin accidente de vehicule**, precum și tramvaie, și pentru cheltuielile făcute de asigurați în procesul civil.

Asigurarea de răspundere civilă pentru prejudicii produse prin accidente de vehicule este o asigurare împotriva riscului de a plăti despăgubiri către terții prejudiciați prin fapta ilicită ce atrage răspunderea civilă a asiguratului.

De asemenea, din reglementarea dată de Legea nr. 136/1995 rezultă că asigurarea obligatorie de răspundere civilă este o asigurare colectivă a victimelor accidentelor de autovehicule și – totodată – o asigurare a persoanelor responsabile de accident împotriva riscului de a plăti despăgubiri către **terții prejudiciați prin fapta ilicită ce atrage răspunderea lor civilă**.

Pe de altă parte, cazul asigurat (adică evenimentul asigurat – riscul – survenit și care dă naștere obligației asigurătorului de a plăti indemnizația de asigurare – despăgubirile – în condițiile prevăzute de lege) constă în accidentul cauzator de prejudicii terțelor persoane pentru care – potrivit legii civile – se angajează răspunderea asiguratului sau a persoanei care conducea autovehiculul.

Din cele arătate mai sus rezultă că asigurarea obligatorie de răspundere civilă acoperă numai răspunderea civilă delictuală a asiguratului sau a celui care conducea autovehiculul.

În privința noțiunii de **terță persoană păgubită**, conducătorul autovehiculului, vinovat de producerea accidentului, nu are o asemenea calitate. Ca atare, nici acesta și nici moștenitorii săi nu pot obține de la asigurător, în temeiul asigurării obligatorii de răspundere civilă, repararea pagubelor suferite.

În altă ordine de idei, apreciem că instanțele care au acordat despăgubiri în ipoteza pe care o discutăm au făcut confuzie între asigurarea de răspundere civilă și asigurarea de persoane.

Potrivit art. 2227 C.civ., prin contractul de asigurare de persoane, asigurătorul se obligă să plătească indemnizația de asigurare în caz de deces, de ajungere la o anumită vârstă, de invaliditate permanentă totală sau parțială ori în alte asemenea cazuri, conform normelor adoptate de organul de stat în a cărui competență, potrivit legii, intră supravegherea activității din domeniul asigurărilor.

Cu privire la această asigurare, literatura de specialitate²⁸⁷ a apreciat că, spre deosebire de asigurarea de răspundere civilă, unde se plătește o despăgubire egală cu valoarea prejudiciului, în cazul asigurărilor de persoane, în schimbul primelor plătite, asigurătorul nu se obligă să acopere o pagubă, ci să plătească, la realizarea riscului, suma asigurată, independent de ideea de prejudiciu.

Asigurarea de răspundere civilă are ca temei vinovăția asiguratului în săvârșirea unei fapte ilicite, care a cauzat un prejudiciu, material sau moral, unei persoane.

Cu prilejul producerii prejudiciului, fiind pe tărâm delictual, victima are la alegere acțiunea asigurătorului de răspundere civilă sau a asiguratului, adică autorului faptei delictuale cauzatoare a pagubei. În cazul în care autorul prejudiciului decedează, terțul păgubit sau după caz moștenitorii acestuia se pot îndrepta cu acțiune împotriva moștenitorilor autorului faptei. Desigur că această acțiune izvorăște din raporturile civile delictuale. Este posibil, însă, ca moștenitorii autorului faptei să despăgubească terțul păgubit, caz în care au acțiune împotriva asigurătorului de răspundere civilă în temeiul contractului.²⁸⁸

Dar regresul poate fi și invers, asigurătorul împotriva moștenitorilor asiguratului, adică a autorului faptei. O astfel

²⁸⁷ M. Eliescu, *Răspunderea civilă delictuală*, Ed. Academiei R.S.R., București, 1972, p. 41;

²⁸⁸ A se vedea L. Stănculescu, V. Nemeș, *Dreptul contractelor civile și comerciale*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 509 și urm. Potrivit

art. 55 alin. 3 din Legea nr. 136/1995, „despăgubirile se plătesc asiguraților dacă aceștia dovedesc că au despăgubit persoanele păgubite și despăgubirile nu urmează să fie recuperate potrivit prevederilor art. 58”.

de situație este atunci când asiguratul a produs fapte cu intenție. În această ipoteză, asigurătorul este obligat să despăgubească persoana vătămată, dar în caz de deces al asiguratului (autorului faptei), se întoarce și recuperează sumele de la moștenitorii acestuia. Acesta este specificul asigurării de răspundere civilă, anume că *acoperă pagubele produse terților, și nu pe cele ale propriilor asigurați*.²⁸⁹

În doctrină²⁹⁰ s-a reținut că, în cazul acestei asigurări, asigurătorul este obligat să plătească o despăgubire dacă sunt întrunite, cumulativ, următoarele elemente: săvârșirea unei fapte ilicite de către asigurat, existența unui prejudiciu, existența unei legături de cauzalitate între fapta ilicită a asiguratului și prejudiciu și vinovăția asiguratului.

Față de cele arătate mai sus, este de reținut că elementul esențial care diferă în cazul celor două tipuri de asigurări este vinovăția asiguratului, care trebuie să fie prezentă numai în cazul asigurării de răspundere civilă.

În cazul ipotezei expuse mai sus, nu se pot acorda despăgubiri soțului (soției) sau persoanelor care se află în întreținerea proprietarului ori conducătorului vehiculului asigurat, răspunzător de producerea accidentului, întrucât acesta din urmă avea încheiată o asigurare de răspundere civilă, iar nu o asigurare de persoane, în cazul căreia să se plătească, la realizarea riscului, suma asigurată, independent de ideea de prejudiciu.

Potrivit dispozițiilor art. 1¹ pct. 3 din Legea nr. 136/1995, termenul de „*persoană păgubită*” desemnează „persoana îndreptățită să primească despăgubiri pentru prejudiciul suferit ca urmare a producerii unui risc acoperit printr-un

contract de asigurare de răspundere civilă”, iar noțiunea de „*prejudiciu*” constă în „efectul negativ suferit de persoana păgubită prin producerea unui risc acoperit printr-un contract de asigurare de răspundere civilă”.

Atâta timp cât nu s-au aflat în vehicul sau în afara acestuia, încât să existe o legătură de cauzalitate între accident și prejudiciul invocat, soțul (soția) sau persoanele care se află în întreținerea proprietarului ori conducătorului vehiculului asigurat nu sunt îndreptățiți la despăgubiri.

Un argument important este cel întemeiat pe dispozițiile art. 50 alin. 2 din Legea nr. 136/1995, potrivit căreia *în caz de vătămare corporală sau deces*, despăgubirile se acordă atât pentru persoanele aflate în afara vehiculului care a produs accidentul, cât și pentru persoanele aflate în acel vehicul, *cu excepția conducătorului vehiculului respectiv*. Din moment ce conducătorul vehiculului nu este îndreptățit, *în nicio situație*, la despăgubiri pentru propria vătămare corporală sau pentru deces (în acest ultim caz, prin moștenitorii săi), este evident că soțul sau persoanele care se află în întreținerea sa nu pot dobândi dreptul la repararea prejudiciului creat altei persoane.

Vătămarea corporală sau pierderea vieții conducătorului auto constituie prejudicii proprii, create prin propria culpă și excluse *expressis verbis* din sfera răspunderii asigurătorului RCA. Nu există nicio legătură de cauzalitate între „prejudiciul” cauzat propriei persoane de către conducătorul auto și patrimoniul soțului sau al persoanelor care se află în întreținerea proprietarului ori conducătorului vehiculului asigurat.

²⁸⁹ *Idem*.

²⁹⁰ E. Mădulărescu, în Afrăsinie, Mona-Lisa Belu-Magdo, Alexandru Bleoancă, ..., *Noul Cod*

Civil. Comentarii, doctrină și jurisprudență, Ed. Hamangiu, 2012, Vol. III, p. 609;

Mai mult, în cazul în care aceste persoane au și calitatea de moștenitori ai conducătorului vehiculului, s-ar ajunge la încălcarea prevederilor exprese ale art. 50 alin. 2 din Legea nr. 136/1995, care exceptează de la despăgubiri conducătorul vehiculului care a produs accidentul în urma căruia a decedat.

Suferința pentru decesul soțului nu constituie „riscul asigurat” în sensul Legii nr. 136/1995, în condițiile în care acesta este vinovat de producerea accidentului. Prevederile art. 50 alin. 3 din Legea nr. 136/1995 au scopul de a evita o interpretare greșită a alin. 1 al aceluiași articol, în sensul că raporturile juridice existente între conducătorul vehiculului și acele persoane ar putea justifica exonerarea de răspundere a asiguratorului și menținerea răspunderii civile delictuale a asiguratului.

Considerăm că această opțiune de reglementare nu a fost întâmplătoare, din

moment ce în alineatul următor al aceluiași articol existența unor raporturi juridice anterioare a fost reglementată drept excepție de la răspunderea asiguratorului pentru bunurile aflate în vehicul (transportate în baza unui raport contractual existent cu proprietarul sau cu utilizatorul vehiculului respectiv, răspunzător de producerea accidentului).

În concluzie, în ipoteza expusă la începutul articolului, se constată că persoana responsabilă de accident, respectiv conducătorul auto, nu a săvârșit nicio faptă ilicită față de soțul (soția) sau persoanele care se aflau în întreținerea sa și nu se aflau în autovehicul sau în afara acestuia, la momentul accidentului, faptă ilicită care să fi cauzat acestora vreun prejudiciu și care să fi putut atrage răspunderea acestuia și – implicit – răspunderea asiguratorului RCA.